SİKAYÎ

KÜLTÜR DERGİSİ
GÜZ / 2006

SAYI 8

"HİÇBİR ŞEY SİYAH DEĞİLDİR!"

FİYATI: 7 YTL

SOL KİMLİK

"KİMDİR KUZUM BU SOLCU?"

gel

LİBERTER EĞİTİM

"EĞİTİM: HİÇ ÖZGÜRLÜKÇÜ OLABİLİR Mİ?"

psi

GÖRSEL / DENEYSEL) ŞİİR

"ŞİİRDE FORM AŞIM(R)I"

psi

diyelim ki geldi

ISSN 1305-1989

GÜLSELİ İNAL, TANIL BORA, YAŞAR ÇABUKLU, KORAY ÇALIŞKAN, ayşe düzkan, MELEK GÖREGENLİ, KÜRŞAD KIZILTUĞ, BÜLENT USTA, ERDEN KOSOVA, H. BAHADIR TÜRK, SERPİL SANCAR, EVRİM ALATAŞ, RUDOLF ROCKER, MURAT GÜNEY, ZAFER ARACAGÖK, MAHMUT MUTMAN, ALİ KARABAYRAM, BURAK DELİER, EREN BARIŞ, SAVAŞ KILIÇ, PAULO FREIRE, PEPI LEISTYNA, EYLEM KORKMAZ, JUDITH SUISSA, JESSE COHN, RON MILLER, RAFET ARSLAN, UMUT ŞUMNU, MURAT BOROVALI, PAUL AVRICH, MURRAY BOOKCHIN, NİL ÖZÇELİK, *t günersel*, ÖMER ŞİŞMAN, UTKU ÖZMAKAS, ERHAN ALTAN, MURAT ÜSTÜBAL, MEHMET ÖZTEK, SERKAN

Kamu Eğitimi, Alternatif Okullar ve Demokrasi

ron miller

türkçesi: eylem korkmaz

1960'ların ve 1970 başlarının kültürel karışıklığı, alternatif eğitim için yeni bir hareketin başlamasına neden oldu. A.S. Neill, John Holt, Herbert Kohl, Jonathan Kozol ve sözünü sakınmayan diğer eleştirmenlerin tutkulu kitaplarının kısa süren heyecanı, binlerce insanın eğitimin doğası ve amacı hakkında farklı düşünmesine ilham kaynağı oldu. 72'de yüzlerce özgür okul ve deneysel kamu okul programları kuruldu ve birkaç yıl içinde artan ev-okul hareketi ailelere bir başka alternatif sundu. Amerika'da nesiller boyunca, demokratik toplumun bir sütunu olarak saygı duyulan kamu okulları, artık birçokları tarafından demokrasi için bir tehlike olarak görülüyordu. Bu hayal kırıklığının kökleri 1960'lardaki muhalif hareketten daha derinlere gidiyordu. Çoğu Amerikalı kamu eğitimini desteklediği halde, en başından itibaren amaçları üzerinde tartıştılar ve her kuşak okulları reforme etmek için muazzam çaba harcadı. Kamu okullarından asla bütünüyle memnun olmadık, çünkü toplumun farklı unsurları, eğitimin birbiriyle uyuşmazlık içinde olan amaçlara hizmet etmesini beklediler ve kamu okulları talep edilen bu uzlaşmalarla zayıfladı.

Bu çok geniş ve karmaşık ülkede ekonomik, dinî, coğrafi ve felsefî olarak farklı ne kadar kesim varsa, bir o kadar eğitim gündemi bulabiliriz. Kitlesel kamu eğitimi için ilk problem bunların hepsini uzlaştıramamasıdır. Sanford W. Reitman, okulların nasıl aciz bir şekilde yarışan ideolojiler arasında hırpalandığını gösterdi. Bu farklı gündemlerin temelini oluşturan 3 farklı ana amaç vardır:

1) Okullarımızın demokrasiyi geliştirmesini istiyoruz, fakat 2) rekabete dayanan bir ekonomik sistemi desteklemesini de istiyoruz, bununla birlikte 3) ahlakî değerleri ve yurttaşlık faziletlerini öğretmesini de istiyoruz. Modern öncesi veya yerli kültürler gibi sade organik toplumlarda, politik, ekonomik ve ahlakî alanlar büyük bir uyum içindedir ve eğitim, topluluğun günlük yaşamında tamamen doğal olarak ortaya çıkar (yerli Amerikalı eğitimci Gregory Cajete'in güzel bir şekilde tanımladığı gibi). Fakat endüstriyel, bilimsel kültürlerde, özellikle ABD'nin köksüz kültüründe, bu alanlar arasında derinlere yerleşmiş gerilimler vardır ve bunlardan birini kapsayan bir eğitim yaklaşımının olduğu alanda diğerlerinin etkisi azaltılır. Farklı eğitimsel idealleri olan insanlar, diğerleri üzerinde şu veya bu amacı elde etmek için mücadele ederler.

Bu üç amaca daha yakından bakalım. Demokrasi için eğitimden başlayalım. 200 yıl önce Amerika cumhuriyetini kuran devlet adamlarının hepsi, ülkenin bir hükümdar veya bir aristokrasiden ziyade kendi insanlarınca yönetilmesinde hemfikirdi. İnsanların bilgece yönetebilmeleri için eğitilmeleri gerekiyordu. Popüler demokrasinin ve onu desteklemek için eğitimin, en iyi savunucusu Thomas Jefferson'dı. O bütün vatandaşlar için eşit şekilde ulaşılabilir olan, kamusal fonlarla desteklenen bir okul sistemi düşünüyordu. Vatandaşlar bu okullarda toplumsal sorunlar hakkında makul ve eleştirel olarak düşünmeyi öğrenecekler, böylece sorunlara katılabileceklerdi. Bu eğitim görüşü Jefferson'un kendi yaşantısından köklü bir şekilde uzaktı, çünkü çağdaşlarının büyük çoğunluğundan ticaret öğrenmeleri beklenirken, bir emlak ve arazi sahibinin ayrıcalıklı bir oğlu olarak özel öğretmenlerden klasik bir eğitim almıştı.

Jefferson, demokratik bir eğitim teorisi ileri sürdü. Bu teori, hiçbir zaman tam anlamıyla uygulanmamış da olsa, Horace Mann ve John Dewey gibi, okullarda reformu savunan insanlara nesiller boyu esin kaynağı oldu. Demokratik eğitimciler, kamu eğitiminin misyonunun sosyal sınıfların etkisini hafifletmek

olduğuna inanıyorlardı. Demokratik bir toplumda, sadece ayrıcalıklı bir çevreden gelenler değil, bütün çocuklar vatandaşlık haklarını yerine getirmek için eğitilmeliydi. Bugün demokratik eğitimciler, hakları sürekli inkar edilen ve toplumun yönetimine anlamlı bir katkıda bulunmaktan alıkonulan kesimler adına mücadele etmeyi sürdürüyorlar. Son yıllarda bu mücadelenin önde gelen savunucularından birisi Jonathan Kozol'dur. Kozol 1991'de yayınlanan *Vahşi Eşitsizlik* kitabıyla, hâlâ Jefferson'ın idealinden ne kadar uzak olduğumuzu apaçık bir şekilde belgeledi.

Bu başarısızlığın ana sebebi, kamu eğitiminin ikinci amaca da hizmet etmesinin beklenmesidir (temel olarak rekabete ve hiyerarşiye dayanan bir üretim sisteminde ekonomik büyümenin artması). Serbest girişimin bütün faydalarına karşı (kişisel özgürlük ve sorumluluk, inisiyatif, yaratıcılık...), şiddetli rekabet kaçınılmaz olarak büyük kazananlar (muazzam biçimde zengin aileler ve ancak özel seçilmiş kişilere açık olan topluluklar, soyguncu iş adamları) ve cesareti kırılan kaybedenler (güçsüzleştirilen bir işçi sınıfı ve yoksullaştırılan alt sınıf) yaratır. Büyük oranda kazananlar, Jefferson'ın döneminde aristokrasinin yaptığı gibi sosyal politika üzerinde daha fazla kontrol sahibi olmaktan hoşlanırlar. Bill Clinton'ın birkaç yıl önce açık açık yaptığı gibi, okullardan yüce bir amaca; "çocuklarımızın küresel ekonomide rekabet etmek ve kazanmak için bilmeleri gerekenleri öğrenmesine" hizmet etmelerini istediğimizde, okullardan demokratik eğitim hedefini sabote etmelerini istemiş oluyoruz. Çünkü yarışan ve kazanan her çocuğa karşılık, yarışan ve kaybeden başkaları var. Çocukların okulda ne kadar başarılı olduklarının önemi yok; bir kaç çocuk yatırım bankacısı veya CEO olmayı bekleyebilir, çünkü modern kapitalist toplum yüksek düzeydeki profesyonellerden daha çok teknisyen ve hizmet çalışanlarını gerektiriyor. Ne yazık ki kamu okul sistemi Horace Mann ve meslektaşları tarafından düzenlendiğinden beri bu amacı üstlendi. Bu seçkin centilmenler Jefferson'ın demokratik idealini paylaşmak istedikleri halde, onlar endüstriyel kapitalizmi (yollar, kanallar, fabrikalar, demiryolları ve çeşitli icatlar çarpıcı bir şekilde bu dönemde ortaya çıktı) geliştiren kuşaktı. Kamusal okul kurucularının hemen hemen bütünü, eski sanayicilere ilgi gösteren Whig partisinin politik liderleriydi. Onlar fabrika sahiplerine, yetenekli işçileri ve serbest girişimin değerlerine saygı duyan memnun vatandaşları sürekli temin edeceklerini garanti ettiler. Son 165 yıldan beri okullar bu beklentiye teslim olmanın baskısı altındadır.

Kamu eğitiminin 3. amacı ahlak ve yurttaşlıkla ilgili terbiye oldu. McGuffey Readers'den William Bennett'ın erdem için haçlı seferlerinde ve dindar muhafazakarların çeşitli kampanyalarında, eğitim kamu ahlakının geliştirilmesi yönelik güçlü bir araç olarak görüldü. Amerika'da resmî eğitim köklerini İngiliz kolonilerinin katı Kalvinist teolojisinden alır. Horace Mann 19. yy'da daha liberal bir dinî kültür betimlediği halde, protestan erdemlerinin sürdürülmesini yaşamsal ihtiyaç olarak vurguladı. Devletin özel davranış standartlarını uygulaması gerektiğine inanan müsamahasız bir ahlakçıydı (kendi zamanında eğitimle beraber alkol yasağı hareketine de faal olarak karışmıştı). Zamanının bir çok Amerikalısı gibi o da İrlanda Katolik göçünün yükselmesini kültürün oluşturulmasına bir tehdit olarak gördü. Tarihsel yazın Katoliklerin eski kamu okullarını inançlarına düşman bulduklarını açıkça göstermektedir ve hâlâ küçük bir azınlık olarak sistemle mücadele etmek yerine kendi okullarını kurmayı tercih ediyorlar.

Bu amaçların hepsi, modern toplumun paylaşılan ortak bir iyi anlayışı aracılığıyla yönetilebileceği temel varsayımına dayanmaktadır, ki bu varsayıma göre, kültürümüzün farklı ve kompleks ilgilerine, değerlerine ve problemlerine hitap eden bir eğitim modeli bulabiliriz. Geleneksel olarak kamu eğitimi, toplumun aşırılıklarını ve tuhaflıklarını sona erdirmek için bütün toplumun üzerine ideolojik bir ağ atma çabası olmuştur. Bu amaç için en iyi ideolojinin hangisi olduğu konusunda tartışılmaktadır ancak bazı ideolojilerin aşılanması gerektiği tarihsel olarak kabul edilmiş yaygın bir görüştür. Mann kamu okullarının kurucusuydu, çünkü o eğitim modelinin üç ana ideolojiyi içermesi için çabaladı. John Taylor Gatto'nun kamu eğitimi eleştirisinde vurgu yaptığı gibi, Mann ve meslektaşları Prusya'dan eğitimin her şeyden çok devletin çıkarlarına hizmet etmesi ve edebilmesi gerektiği fikrini ödünç aldılar. Elbette, Mann'in görüşüne tamamıyla karşı çıkan muhalif bir gelenek: dördüncü bir eğitim anlayışı

vardır. Bu geleneğe göre, eğitim, nesilleri ideolojik bir kalıba sokmaktansa onların hayatlarını beslemekte ve hiçbir eğitim modelinin devlet politikası olarak kurulmaması ve çocuklar arasında hiçbir ayrım gözetmeksizin ailelere empoze edilmemesi gerektiğini savunmaktadır. Yıllar boyunca azınlık geleneği romantik, ilerici, çocuk merkezli, hümanistik ve holistik eğitim olarak adlandırıldı. Bunlar deneyüstücü hareketin üyeleri, işçi sınıfı anarşistleri, Rudolf Steiner'ın yandaşları, Quarkerlar gibi ruhsal araştırmacılar ve şirketleştirilmiş devletin gitgiden artan gücüne, Vietnam'ın, soğuk savaşın şiddetine ve ikiyüzlülüğüne tahammül edemeyen 1960'ların radikalleri tarafından ifade edildi. Alternatif okullardan bahsettiğimiz zaman, genellikle bu gelenekteki eğitim yaklaşımlarından söz etmekteyiz.

Bu gelenekteki kişilerin çoğu yoğun olarak ve tutkuyla demokrasiye, -gerçeği söylemek gerekirse, radikal demokrasiye- bağlanmışlardır. Onlar Jefferson gibi demokratik toplumun, soyut ideolojik planlar yerine, yüz yüze insan ilişkilerinde, bürokratik mevcudiyetlerden ziyade küçük topluluklarda kök salması gerektiğine inanırlar. Yine de Jefferson zamanının yerel, küçük ölçüdeki toplumunun devletin heybetli kurumlarınca gasp edildiğini anlarlar. Bugün Jefferson'ın ve Dewey'in kamu okullarının demokratik değerlere hizmet etmesi gerektiği fikrine sadık kalan ilerici ve liberal eğitimcilerden farklı olarak, alternatif eğitimcilerin çoğu demokrasiyi öğretmek konusunda büyük okul sistemlerine güvenmezler. Genç insanların sadece kamu eğitiminin hiyerarşik yapısından ve kontrolünden bağımsız oldukları zaman demokratik yaşamı uygulayabileceklerini savunuyorlar. Tüm genç insanların, cinsiyetine, ırkına, etnik kökenine, sınıfına bakmadan, kamusal olarak para sağlanan bir sistemin dışında eğitimden faydalanma hakkının nasıl garanti altına alınabileceği hâlâ çözemediğimiz karmaşık bir problemdir. Fakat alternatifleri araştıranlar bu sistemin de işlemediğine ve kamu eğitiminin vahşi eşitsizliği sürdürdüğüne şiddetle inanıyorlar.

Alternatif eğitimciler, genellikle, ekonomik büyüme veya kazançlı istihdama hazırlığın eğitimin merkezi amaçları olması gerektiğine inanmazlar. Aksine, birçoğu endüstriyel ekonominin maddi zenginliğe, tüketime, rekabete ve küresel zafere olan takıntısının insan ihtiyaçlarına hiç hizmet etmediğine inanırlar. Alternatif eğitim, büyük kısmı için, yalınlık ve alçakgönüllülük, işbirliği, bir yer duygusunda kökleşen yerel topluluk, kişisel başarı için yarışmadan ziyade kaynakların adil dağıtımı gibi ekolojik olarak sürdürülebilir değerler olarak adlandırılan değerleri desteklerler. Böyle değerler temelde standartlaştırmaya ve rekabetçiliğe karşıttır.. Alternatif eğitimciler için eğitim bir meta ve gelişme bir yarış değildir. Eğitim anlam, bütünlük ve topluma doğru bir yolculuktur.

Bu muhalif geleneğin takipçileri, ahlaki ve etik değerleri empoze etmenin devletin işi olduğuna inanmazlar. Stephon Arons'un devlet eğitimi eleştirisinde (*Short Route to Chaos [Kestirmeden Kaosa]*) işaret ettiği gibi, son derece farklı ve anlaşmazlıkların olduğu bir toplumda ahlakî fikir birliğini empoze etme çabası büyük bir uyuşmazlığa, güvensizliğe ve potansiyel olarak şiddete yol açar. Kitaplar sansürlenir, akademik özgürlükten ödün verilir ve vatandaşlar okul yönetim kurulu toplantılarında tartışırlar. Aron, eğitimin son derece kişisel olduğu için, dünya anlayışımızın özüne, tutumlarımıza, hislerimize, değerlerimize ve ahlakî yargılarımıza temas ettiğini öne sürer ve bu nedenle eğitim devletin denetim alanının dışında olmalıdır ve vicdanın diğer meseleleri gibi korunmalıdır. Aron toplumuzda birçok inanç için yer olduğunu söyler. Bu alternatif eğitimin dayandığı temel öncüldür. Eğer biz gerçekten demokratik bir toplum olmaktaysak, insanların düşüncelerini kontrol etmemeliyiz. İnsanları, inançlarını ve dünya kavrayışlarını ifade etmek ve farklı düşünen insanlarla anlayış ve saygıyla düşüncelerini tartışmaları için cesaretlendirmeye çalışmalıyız Bu hem Jefferson'ın hem de Dewey'in amacıydı. Fakat standartlaştırılmış bir eğitim sistemi, hakim bir ideolojiye hizmet ederek böyle diyalogları imkansız kılar.

Kamu eğitimini tartışanlar özellikle akademik temellerle ilgilenmelidir. Onlar diğer gündemleri ortadan kaldırırsak ve sade bir şekilde genç insanlara temel becerileri sağlarsak, herkesin kamu okullarını destekleyeceğini iddia ederler. Bu minimalist çözümün sorunu eğitimin çok yönlü anlamına aldırmamasıdır. Değer, anlam ve amaç sorunlarından izole edilmiş hiçbir bilgi ve entelektüel beceri yoktur. Eğitimin

tamamı kültürel bir ortam içerisinde gerçekleşmektedir ve kompleks modern kültürlerde eğitim, temsil ettiği şeyleri birçok alternatif içinden seçmek durumundadır. Alternatif eğitimciler bu gerçeğin farkındalar ve hemen hemen alternatif eğitimin bütün biçimleri, eğitimi genç insanların yaşamları için anlamlı ve yararlı yapma çabasıdır. Bu eğitim biçimleri, "bir en iyi sistem"den ziyade gerçek deneyimlerden doğar ve belli bir ideoloji yerine farklı gelişim biçimlerine hizmet eder.

Tüketim ve rekabet değerlerini reddeden ve devasa bir teknokratik toplum düzeninin aklını sorgulayan insanların çoğu, kamu eğitiminden çekilerek, çocuklarının farklı gelişim ve öğrenme modellerine saygı duyan ve kendi değerlerini yansıtan alternatifler araştırıyorlar.

Alternatif okullar, Montessori ve Waldorf'un dikkatle yapılandırılmış çevrelerinden, genç çocukların kendi müfredatlarını belirledikleri ve okul kararlarına önemli ölçüde katıldıkları açıkça demokratik okullara kadar geniş bir eğitim yaklaşımları yelpazesini içeriyor. Eğitmen ve aile grupları, kendi değerleriyle tutarlı bir eğitimi sağlayabilecekleri sözleşmeli okulları [1] başarıyla oluşturuyorlar; 30 yıl önce başlayan özgür okullardan bazıları hâlâ varlığını sürdürüyor. Elbette en samimi ve besleyici eğitim ortamı ailenin kendisidir ve ev eğitimi ülkenin bir yanından diğer yanına büyümeye ve gelişmeye devam etmektedir. Bu çevrelerin hepsinde çocuk ve yetişkin arasındaki canlı ve gerçek etkileşime, keyfi standartların ve ders kitaplarının içeriklerinden fazla değer verilir. Öğrenme gençler için anlamlı ve önemlidir ve dünyada ilgilerini çeken şeylere ilişkin incelemeler, projeler ve araştırmalara içtenlikle katılırlar. Bundan dolayı eğitim ekonomi için duygusuzlaştırıcı bir hazırlık değil, yaşamın kendisi olur.

*Miller, Ron. "Public *Education, Alternative Schools, and Democracy*" Paths of Learning Magazine, #1, Bahar, 1999, s:14-17.

1- İnayet Pehlivan Aydın, *Alternatif Okullar*, Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2002, s. 100-133. Sözleşmeli okul: yetkili bir sponsor kamu kuruluşu ile bir grup aile, öğretmen, okul yöneticisi ya da farklı ilgi grupları arasında yapılan bir sözleşme ile işletilen kamu okullarıdır. Belirlenen sürede okulların belirli bir başarı düzeyine ulaşması beklenir, bu sağlanamazsa sözleşme feshedilir.